Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
ΕΣΠΑ 2007-2013
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Π.3.2.1 *Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη*

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία

Α΄ Λυκείου

Θεματική ενότητα:

Ξενοφώντος, «Ελληνικά» Β 1. 16 – 24, 27

Τίτλος:

«Ο κύριός μου, ο Λύσανδρος»

ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΓΙΑΡΙΜΠΑΠΑ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Θεσσαλονίκη 2013

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: *«Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση»* MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι .Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ
ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ
ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. *Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη*.
ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ
Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας αρχαίας ελληνικής γλώσσας δευτεροβάθμιας: Λάμπρος Πόλκας, Κοσμάς Τουλούμης
ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
http://www.greeklanguage.gr
Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη
Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος
Ο κύριός μου, ο Λύσανδρος

Δημιουργός
Βασιλική Γιαρίμπαπα

Διδακτικό αντικείμενο
Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία

(Προτεινόμενη) Τάξη
Α΄ Λυκείου

Χρονολογία
Αύγουστος 2013

Διδακτική/Θεματική Ενότητα
Αρχαίοι Έλληνες Ιστοριογράφοι: Ξενοφώντος, «Ελληνικά» Β 1. 16 – 24, 27

Διαθεματικό
Όχι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα —

Χρονική διάρκεια
±8 διδακτικές ώρες

Χώρος
Ι. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής.

ΙΙ. Εικονικός χώρος: Wiki (pbworks.com). Εφόσον ο διδάσκων διαπιστώσει ότι υπάρχει η δυνατότητα, θα χρησιμοποιηθεί και το εικονικό περιβάλλον Wiki για την

ανάρτηση των δραστηριοτήτων και για την επικοινωνία μεταξύ των ομάδων και του διδάσκοντος.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Οι μαθητές και ο διδάσκων πρέπει να είναι εξοικειωμένοι με τη χρήση βασικών εργαλείων των νέων τεχνολογιών (κειμενογράφο, πρόγραμμα παρουσιάσεων, περιήγηση στο διαδίκτυο, αξιοποίηση εννοιολογικού χάρτη και συννεφόλεξου, χρήση του προγράμματος Google Earth, καθώς και προγράμματος επεξεργασίας εικόνας). Εξάλλου, η υλοποίηση του σεναρίου προϋποθέτει την κατάλληλη υλικοτεχνική υποδομή (σχολικό εργαστήριο Η/Υ ή τουλάχιστον πέντε φορητούς υπολογιστές, βιντεοπροβολέα, πρόσβαση στο διαδίκτυο). Ο εκπαιδευτικός φροντίζει να έχει τοποθετήσει εκ των προτέρων τα Φύλλα Εργασίας των ομάδων στους αντίστοιχους υπολογιστές ή να τα έχει αναρτήσει στο Wiki, όπου θα παραπέμπει τους μαθητές. Επίσης, φροντίζει και για την εγκατάσταση, αν αυτά λείπουν, των προγραμμάτων που θα χρησιμοποιηθούν στους υπολογιστές.

Προαπαιτούμενη θεωρείται και η εξοικείωση του δασκάλου και των μαθητών με *την ομαδοσυνεργατική διδασκαλία.*

Οι μαθητές πρέπει να είναι ήδη κάτοχοι βασικών γνώσεων της γραμματικής, καθώς ένα μέρος του σεναρίου θα αναλωθεί σε επανάληψή τους.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο είναι πρόταση διδασκαλίας.

Το σενάριο στηρίζεται

—

Το σενάριο αντλεί

—

Β. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το σενάριο αφορά την ενότητα η οποία πραγματεύεται την προετοιμασία των δύο αντιπάλων, Αθηναίων και Σπαρτιατών, για την καθοριστική ναυμαχία στους Αιγός

Ποταμούς, που ήταν καταλυτική για τη λήξη του πολύχρονου Πελοποννησιακού Πολέμου. Οι μαθητές θα μελετήσουν το κείμενο γλωσσικά και θα το δουν συγκριτικά μέσα από τις προσφερόμενες μεταφράσεις του. Θα προσπαθήσουν να το αναλύσουν συντακτικά μέσα από τη μέθοδο της κωλομέτρησης· θα αναζητήσουν ομόρριζες λέξεις· θα εμπλακούν σε δραστηριότητες με τις οποίες θα ανακαλέσουν γραμματικές τους γνώσεις και σε άλλες, που θα τους προσφέρουν συντακτικές πληροφορίες. Οι τελευταίες θα γίνουν και αφορμή για να αξιολογήσουν κριτικά τις συγγραφικές επιλογές του ιστορικού που εξετάζουν. Στη συνέχεια, θα μεταμορφωθούν σε ερευνητές, με στόχο να παρουσιάσουν το χωροχρονικό πλαίσιο όπου λαμβάνουν χώρα τα γεγονότα, και θα επιχειρήσουν να αξιολογήσουν κινήσεις, χαρακτήρες και κίνητρα των εμπλεκόμενων προσώπων. Τέλος, θα παραγάγουν λόγο ενσυναισθητικό αναλαμβάνοντας ρόλους προσώπων που συμμετέχουν στην ιστορία. Με το σενάριο, λοιπόν, αυτό επιδιώκεται οι μαθητές να γνωρίσουν τον αρχαίο ελληνικό ιστορικό λόγο μέσω μιας πιο διαλεκτικής ενασχόλησης τόσο με τον λόγο όσο και με τη σκέψη που αυτός εκφράζει, ανακαλύπτοντας τη διαχρονικότητα της ιστορίας.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Η διδασκαλία των Αρχαίων Ελληνικών στην Α΄ Λυκείου για πρώτη φορά μυεί τους περισσότερους μαθητές στην εξέταση και μελέτη ενός συνεχούς κειμένου με αδιάλειπτη ροή γεγονότων. Το σύνηθες που προτείνει η παραδοσιακή διδασκαλία είναι να αντιμετωπιστεί το ιστορικό κείμενο ως μια ευκαιρία να γνωρίσουν τα παιδιά καθαρά λεξιλογικά και μορφοσυντακτικά φαινόμενα και παρεμπιπτόντως να μάθουν και κάποια ερμηνευτικά σχόλια δοθείσης αφορμής από το κείμενο. Έτσι, παραλείπεται ένας βασικός σκοπός της διδασκαλίας αυτού του γραμματειακού είδους: να συνδέσουν τη μορφή με το περιεχόμενο σε τέτοιο βαθμό, που η απόλαυση από την πρόσληψη της γνώσης να είναι πλήρης· να επέλθει η συνείδηση ότι «συνομιλώντας» με τον ιστοριογράφο ο μαθητής αποκτά μια πιο σφαιρική εικόνα της

εποχής που περιγράφεται, ενώ παράλληλα κερδίζει την ευκαιρία να κάνει μια ουσιαστική σύνδεση των όσων προσλαμβάνει με το σήμερα και τον δικό του κόσμο. Σε αυτή του την προσπάθεια ο μαθητής εφαρμόζει *την ανακαλυπτική μάθηση* αναλαμβάνοντας πρωτοβουλίες και αυτενεργώντας μέσα όμως σε μια ομαδική δραστηριοποίηση. Ο διδάσκων, δεδομένου και του γεγονότος ότι πρόκειται για την πρώτη ενότητα που διδάσκονται οι μαθητές, είναι παρών, καθοδηγητής και συντονιστής αυτής της προσπάθειας. Ο ενεργός του ρόλος ειδικά στην παροχή του καμβά –προσφέροντας εργαλεία, κίνητρα και μεθόδους– είναι προαπαιτούμενος για να αφεθούν οι ζωγράφοι - μαθητές να δημιουργήσουν τον δικό τους πίνακα γνώσης.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Με το σενάριο αυτό επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να αντιληφθούν ότι τα γεγονότα –και όπως αυτά κατανέμονται στον χρόνο και τον χώρο που κάθε φορά τα ορίζει– επηρεάζουν τον ρου της ιστορίας καταλυτικά.
- Να δεχθούν ότι σε κατάσταση πολέμου ή ερίδων, πολιτικών ή στρατιωτικών, οι επιλογές και οι κινήσεις των προσώπων και των λαών συχνά διαφέρουν εξαιτίας της γενικότερης φιλοσοφίας και του τρόπου ζωής τους.
- Να αναγνωρίσουν τον καθοριστικό ρόλο που παίζουν χαρισματικοί ή μη ηγέτες με τις αποφάσεις ή τις ιδεολογίες τους στην εξέλιξη των γεγονότων, και να εντοπίσουν ομοιότητες σε αυτήν τη φύση του ανθρώπου διαχρονικά μέσα στην ιστορία.
- Να καταλάβουν ότι η ιστορία που γράφεται, όσο αντικειμενικά δοσμένη και αν είναι, είναι προϊόν ανθρώπων που έχουν τη δική τους κοσμοθεωρία και λαών που έχουν τη δική τους φυσιογνωμία.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Με το σενάριο αυτό επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να δημιουργήσουν ενσυναισθητικά κείμενα με τη μορφή ημερολογίου εντάσσοντάς τα στο ιστορικό πλαίσιο που μελετάται, καθώς και *πολυτροπικά κείμενα* αξιοποιώντας τις πληροφορίες που έχουν βρει.
- Να αντιληφθούν την αξία όλων των γλωσσικών μέσων που αναπτύσσονται στον συνταγματικό άξονα και πολύ περισσότερο των λέξεων που δηλώνουν ενέργεια, καθώς και των επιρρηματικών δηλώσεων, ειδικά σε ένα ιστορικό κείμενο.
- Να ανακαλέσουν ήδη κατακτημένες γνώσεις στο γραμματικό επίπεδο και να δουν την εφαρμογή τους σε έναν ρέοντα αρχαιοελληνικό λόγο.
- Να συνειδητοποιήσουν τη συνέχεια της γλώσσας μέσα από την ετυμολογική συγγένεια του χθες με το σήμερα.

Γραμματισμοί

Επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να μπορέσουν να αντιληφθούν τη διαγραμματική ανάλυση του αρχαίου ελληνικού κειμένου και να την εφαρμόσουν στην «κατά κώλα» σύνταξη.
- Να μάθουν τη χρήση των επιρρηματικών όρων, αλλά και να αξιολογήσουν την ισχύ τους στην αφήγηση και δη την ιστορική.
- Να αναζητήσουν και να κατανοήσουν τον πραγματολογικό πλούτο που παρέχεται μέσα από το κείμενο που μελετάται.
- Να ερμηνεύσουν επιλογές προσώπων και γεγονότα, να ηθογραφήσουν και να εικονοποιήσουν τους πρωταγωνιστές των ιστορικών δρωμένων.
- Να χρησιμοποιούν τα παρεχόμενα εργαλεία των ΤΠΕ και του διαδικτύου, για να αντιληφθούν καλύτερα και ευκολότερα τη μορφοσυντακτική δομή του αρχαίου κειμένου.
- Να χρησιμοποιούν αποτελεσματικά τα ανοιχτά περιβάλλοντα μάθησης (όπως τα διαδικτυακά λεξικά, τα σώματα κειμένων, τις ψηφιακές εγκυκλοπαίδειες).

- Να παράγουν με τη βοήθεια των ΤΠΕ νέα *πολυτροπικά κείμενα* και παρουσιάσεις που θα βοηθούν τους ίδιους και τους υπόλοιπους να προσλαμβάνουν πιο αποτελεσματικά τη γνώση.
- Να επιχειρήσουν μια κριτική προσέγγιση ως προς το αν η ιστορία επαναλαμβάνεται σε παρόμοιες συνθήκες.

Διδακτικές πρακτικές

Η ομαδοσυνεργατική μάθηση είναι το πρώτο ζητούμενο. Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες και σε κάποιες από αυτές σε υποομάδες. Το τελικό, όμως, προϊόν της δραστηριότητάς τους είναι κοινό. Με αυτόν τον στόχο επιλέγεται *η ευρετική – ανακαλυπτική* μέθοδος πρόσκτησης της γνώσης. Η ολομέλεια ανασυντίθεται και διαλεκτικά γίνεται δέκτης της επιμέρους γνώσης. Στη συνέχεια, οι ομάδες ανασυγκροτούνται με διαφορετική σύσταση και αξιοποιούνται τα δεδομένα της προηγούμενης φάσης από τους φορείς τους στην κάθε νέα ομάδα. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού έγκειται στο να συντονίζει την εργασία των ομάδων, να ενθαρρύνει, να λύνει απορίες, να προσφέρει ερεθίσματα για περαιτέρω διερεύνηση θεμάτων που προκύπτουν.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Οι μαθητές της Α΄ Λυκείου, ερχόμενοι από το γυμνάσιο των αποσπασματικών κειμένων, τα οποία και εκεί αντιμετωπίζονται κατά κύριο λόγο παραδοσιακά και μορφοσυντακτικά, καλούνται να συνηθίσουν σε μια καινούργια, τουλάχιστον αισθητικά, δοσμένη ύλη αρχαίου ελληνικού κειμένου, που τους φαίνεται γολγοθάς. Η επιλογή, επομένως, αυτής της πρώτης θεματικής ενότητας έχει ως σκοπό να μυήσει τους μαθητές από την πρώτη αρχή στη λογική της απόλαυσης ενός πλήρους και στενά δεμένου συνόλου, με αισθητική-γλωσσική ομορφιά και ουσιαστική υπόσταση περιεχομένου. Να τους δώσει τελικά αν όχι την απάντηση στο ερώτημα που πάντα

ψιθυρίζεται τις πρώτες μέρες του σχολείου στην τάξη: «Γιατί να μαθαίνουμε αρχαία ελληνικά;», τουλάχιστον το ενδιαφέρον να την ανακαλύψουν μόνοι τους.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Η διδασκαλία της συγκεκριμένης ενότητας προβλέπεται από το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για την Α΄ Λυκείου. Η διδακτική αυτή πρόταση συμβαδίζει με τα ζητούμενα από το Πρόγραμμα Σπουδών, αφού επιδιώκει την κειμενοκεντρική προσέγγιση της ενότητας σε παραλληλία με τον εντοπισμό του πλούτου σε αξίες και προβληματισμούς που αγγίζουν και τη δική μας εποχή. Παράλληλα, οι μαθητές θα δημιουργήσουν λόγο μετά από κριτική ενασχόληση με τα δεδομένα που θα μελετήσουν, εμπλέκοντας και τη νεοελληνική γλώσσα στα ζητούμενα του σεναρίου.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Η αξιοποίηση των ΤΠΕ στο σενάριο έγκειται στη γνωριμία των μαθητών με επιλεγμένους διαδικτυακούς τόπους, καθώς και στην άντληση πληροφοριών ύστερα από κριτική επεξεργασία από αυτούς. Εξάλλου, θα χρησιμοποιήσουν κειμενογράφο, πρόγραμμα παρουσίασης και προγράμματα για την δημιουργία εννοιολογικών χαρτών και συννεφόλεξων. Τέλος, θα μάθουν να επικοινωνούν και να αλληλεπιδρούν μέσω περιβάλλοντος Wiki.

Η προστιθέμενη αξία που προκύπτει από την αξιοποίηση των ΤΠΕ, εκτός της δημιουργίας πολυτροπικών κειμένων, είναι κυρίως η δυνατότητα κριτικής διάδρασης με τις προσφερόμενες δυνατότητες του διαδικτύου στην προσπάθεια του μαθητή να διαμορφώσει μια κριτική ταυτότητα δέκτη της γνώσης.

Κείμενα

Κείμενα σχολικών εγχειριδίων

Αρχαίοι Έλληνες Ιστοριογράφοι Α΄ Λυκείου: Ξενοφών, «Ελληνικά» Β 1. 16-24, 27.

Ηροδότου, «Ιστορίες» Α΄ Γυμνασίου - VIII, 83-84, 86-89, 98-99 (Ενότητα 15): Η ναυμαχία της Σαλαμίνας .

Συντακτικό Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Α΄, Β΄, Γ΄ Γυμνασίου – Κεφ. ΙΓ: Οι επιρρηματικοί προσδιορισμοί. Α. Οι καθαρώς επιρρηματικοί προσδιορισμοί.

Ψηφιακό Σχολείο - Ψηφιακά Εκπαιδευτικά Βοηθήματα.

Κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

Πλουτάρχου, «Βίοι Παράλληλοι»: *Λύσανδρος*, Α΄(1.1. κ. ε.), Β΄ (2.1. κ. ε.), Ζ΄ (7.1. κ. ε.), ΙΓ΄ (13.1. κ. ε.), ΙΗ΄ (18.1. κ. ε.), ΙΘ΄ (19.1. κ. ε.), Κ΄(20.1. κ. ε.). Στο *Plutarch's Lives*. 1916. Engl. translation Bernadotte Perrin. Cambridge, MA: Harvard University Press / London: William Heinemann Ltd [Perseus Digital Library - Ψηφιακή Βιβλιοθήκη του Περσέα].

Πλουτάρχου, «Βίοι Παράλληλοι»: *Λύσανδρος*, τόμος 5ος: Κεφ. Α΄, Β΄, Ζ΄, ΙΓ΄, ΙΗ΄, ΙΘ΄, Κ. Μετάφρασις Α. Ρ. Ραγκαβή. 1865. Αθήναις: Τυπογραφείο Δ. Κορομηλά [GoogleDocs]. Επίσης, βλ. και εδώ.

Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα [Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας]:

-Θουκυδίδης, «Ιστορίες», 2.35.1. – 2.46.2. Στο *Thucydidis Historiae* I–II. 1942. Ed. H. S. Jones & J. E. Powell. Oxford: Clarendon Press.

-Ξενοφών, «Ελληνικά» 2.1.16 – 2.1.32. Στο *Xenophontis opera omnia* I–V. ^{2}1900–21 [ανατ. 1961–71]. Ed. E.C. Marchant. Oxford: Clarendon Press:

-Εισαγωγή, μετάφραση, σχόλια Γ. Α. Ράπτης. Στο *Ξενοφώντος Ελληνικά Α΄, Β΄, Γ΄*. 2002. Θεσσαλονίκη: Ζήτρος.

-Μετάφραση Ρ. Ρούφος. Στο *Ξενοφώντος Ελληνικά*. I–II. 2000 [^{1}1966, Αθήνα: Γαλαξίας]. Αθήνα: Ωκεανίδα [βλ. και 2.1.1-15 από ξεχωριστή μετάφραση].

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό

Φωτογραφίες/ Εικόνες

Χάρτες Αρχαίας Ιστορίας: Από τους Περσικούς Πολέμους έως την επέκταση του Μακεδονικού κράτους [πηγή: "e-yliko" - Δικτυακή Εκπαιδευτική Πύλη του ΥΠΕΠΘ].

Ιστοσελίδες

Δεληγιάννης, Π. «Το ναυτικό της Σπάρτης – Μέρος Α΄», 30/09/2012 [πηγή: "Delving into History – Ιστορικές αναδιφήσεις" – Ιστολόγιο του Π. Δεληγιάννη].

Dipity [Ελεύθερο λογισμικό δημιουργίας χρονογραμμών]

Ελληνική Βικιπαίδεια [Ελεύθερη Διαδικτυακή Εγκυκλοπαίδεια].

Google Earth [Πρόγραμμα διαδικτυακής γραφικής απεικόνισης της Γης]

Google Maps [Πρόγραμμα διαδικτυακής προβολής χαρτών]

Η Αρχαία Ελληνική Τριήρης [πηγή: "Trireme" – Μοντέρνα και αρχαία ελληνικά καράβια].

H. G. Liddell – R. Scott, 1940. *A Greek-English Lexicon* (revised and augmented throughout by Sir Henry Stuart Jones, with the assistance of Roderick McKenzie). Oxford: Clarendon Press [πηγή: "Translatum"].

Ιωαννίδου Κ. Ε. «Τριήρης – Ο πρωταγωνιστής του αρχαίου ελληνικού ναυτικού», 20/03/2013 [πηγή: "Historical Quest" – Περιοδικό για την ελληνική και παγκόσμια Ιστορία από την αρχαιότητα μέχρι τον 20ο αιώνα (Πρόκειται για αναδημοσίευση του άρθρου από το περιοδικό «Ναυτική Ελλάς», τ. 944, Μάιος 2012, σελ. 18)]

Κυριακόπουλος, Φ. «Η Αθηναϊκή Τριήρης» [πηγή: "naftotopos" – Καράβια υπό κλίμακα].

Λύσανδρος [πηγή: "Mousa" – Αρχαία Ελληνική Φιλοσοφία]

Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα [Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας]:
-Αρχές Σύνταξης της Αρχαιοελληνικής Γλώσσας: Συσχετικός πίνακας
-Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής

Text2MindMap [Ελεύθερο λογισμικό κατασκευής εννοιολογικών χαρτών]

Wordle [Ελεύθερο λογισμικό δημιουργίας συννεφόλεξων]

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

Α΄ Φάση: Υποδειγματική επεξεργασία των παραγράφων 16-19

Επειδή είναι η πρώτη γνωριμία των μαθητών με την Αρχαία Ελληνική Γραμματεία στο Λύκειο, την πρώτη διδακτική ώρα θα γίνει ένα υποδειγματικό μάθημα των παραγράφων 16-19, κυρίως για να γνωρίσουν την σύνταξη «κατά κώλα».

Αρχικά, χρησιμοποιώντας τον βιντεοπροβολέα θα γίνει λεξιλογική εξομάλυνση σύμφωνα με τη λογική που θα αντιμετωπίσουν στα Φύλλα Εργασίας και ανατρέχοντας στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα. Έτσι, οι μαθητές θα γνωριστούν με το περιβάλλον που θα τους ζητηθεί να δουλέψουν στη δεύτερη φάση. Στη συνέχεια, και αφού θα αναζητήσουν τις λέξεις που δηλώνουν ενέργεια, πάλι με τη βοήθεια του φορητού υπολογιστή και του βιντεοπροβολέα, με την καθοδήγηση του διδάσκοντος θα προβούν στη δημιουργία εννοιολογικού χάρτη, έτσι ώστε να προκύψει η κωλομέτρηση των παραγράφων αυτών.

Τα αποτελέσματα όλων των δραστηριοτήτων θα αποθηκευτούν στο Wiki, έτσι ώστε οι μαθητές να εξοικειωθούν με το περιβάλλον και τις ζητούμενες από αυτούς ενέργειες στις επόμενες φάσεις.

Στο τέλος αυτής της ώρας, οι μαθητές θα χωριστούν σε έξι ομάδες των τεσσάρων ατόμων και θα γίνει «αντιστοίχιση» των ομάδων αυτών με τις παραγράφους 20 -24 και 27. Θα δοθούν οι κωδικοί των μαθητών στο Wiki και θα τους ζητηθεί να γνωριστούν περισσότερο με το περιβάλλον και τους φακέλους που αντιστοιχούν στις ομάδες τους μέσα σε αυτό, ως εργασία για το σπίτι.

Οι δραστηριότητες αυτές που κυρίως καθοδηγούνται από τον εκπαιδευτικό θα διαρκέσουν μία ώρα.

Β΄ Φάση: Επεξεργασία του κειμένου όσον αφορά τη λεξιλογική, γραμματική και συντακτική οπτική

1η Δραστηριότητα: *Λεξιλογική εξομάλυνση και επεξεργασία*

Οι μαθητές της κάθε ομάδας (Α, Β, Γ, Δ, Ε, ΣΤ) θα βρουν τα Φύλλα Εργασίας αναρτημένα στο Wiki (pbworks.com), αλλά παράλληλα θα τους δοθούν και σε έντυπη μορφή. Σύμφωνα με τα Φύλλα Εργασίας, θα ανατρέξουν στα Σώματα Κειμένων που διαθέτει η Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα και εκεί, αφού μελετήσουν τις δύο μεταφράσεις της παραγράφου που αφορά την κάθε ομάδα, θα εντοπίσουν και θα επιχειρήσουν να ερμηνεύσουν λέξεις που δε γνωρίζουν, με τη βοήθεια ψηφιακών λεξικών. Έτσι, θα τους δοθεί και η ευκαιρία να παρατηρήσουν διαφορές στη μετάφραση και να κάνουν αξιολογικές κρίσεις για αυτό. Τέλος, θα συμπληρώσουν έναν πίνακα, προσθέτοντας και ομόρριζες λέξεις της νέας Ελληνικής για τα έτυμα που τους δυσκόλεψαν.

2η Δραστηριότητα: *Ανάκληση γραμματικών γνώσεων*

Στη συνέχεια, και αξιοποιώντας πόρους του διαδικτύου, θα ανακαλέσουν τις γνώσεις που έχουν ήδη κατακτήσει στο γυμνάσιο σχετικά με τα ουσιαστικά και την κλίση τους. Θα συμπληρώσουν έναν πίνακα με λέξεις που θα αντλήσουν από το προς επεξεργασία κείμενο και έπειτα θα προβούν σε εξάσκηση των γνώσεών τους, συμπληρώνοντας τύπους που τους ζητούνται.

3η Δραστηριότητα: *Εντοπισμός ρηματικών τύπων και δημιουργία χρονογραμμής*

Η επόμενη δραστηριότητα αφορά τη σύνταξη του αρχαίου κειμένου. Ζητείται από τους μαθητές να εντοπίσουν τις λέξεις που φανερώνουν ενέργεια και να δημιουργήσουν έναν απλό εννοιολογικό χάρτη, όπου θα αναδεικνύονται οι συντακτικές τους σχέσεις και τα υποκείμενά τους. Έπειτα, να τοποθετήσουν στον χρόνο αυτές τις ενέργειες δημιουργώντας μια χρονογραμμή.

4η Δραστηριότητα: *Επιρρηματική σημασία και εκφορά*

Η τελευταία δραστηριότητα έχει ως στόχο να αντιληφθούν τη χρήση της επιρρηματικής σημασίας από τον Ξενοφώντα με σκοπό την ακρίβεια στην περιγραφή του. Έτσι, η κάθε ομάδα θα έχει ως έργο να βρει διαφορετικές κάθε φορά επιρρηματικές σημασίες μέσα στην παράγραφο που την αφορά και με τη βοήθεια των

συντακτικών πληροφοριών, που τους παρέχουν σχετικές ιστοσελίδες, να συμπληρώσουν έναν πίνακα με τα ευρήματά τους αλλά και με αντίστοιχα παραδείγματα.

Για την κάθε δραστηριότητα ζητείται από τους μαθητές να αποθηκεύσουν τις εργασίες τους στο Wiki.

Η φάση αυτή θα διεξαχθεί στο εργαστήριο των υπολογιστών ή μέσα στην αίθουσα με έξι φορητούς υπολογιστές και θα διαρκέσει δύο διδακτικές ώρες.

Γ΄ Φάση: Αναστοχασμός και ανατροφοδότηση

1η Δραστηριότητα: *Παρουσίαση και (αλληλο)-αξιολόγηση*

Οι μαθητές σε ολομέλεια στην τάξη παρουσιάζουν τα αποτελέσματα των ερευνών τους. Όσον αφορά τις λεξιλογικές και γραμματικές δραστηριότητες, οι μαθητές αξιολογούνται μεταξύ τους, ζητώντας από τους συμμαθητές τους να απαντήσουν και αυτοί στα ζητούμενα που οι ίδιοι απάντησαν κατά τη διάρκεια της υλοποίησης της δραστηριότητάς τους.

2η Δραστηριότητα: *Εικονιστική επιβεβαίωση των αποτελεσμάτων σχετικά με την επιρρηματική δήλωση*

Μετά, αφού γίνει και μια παρουσίαση των αποτελεσμάτων σχετικά με τους επιρρηματικούς προσδιορισμούς, οι μαθητές καλούνται να ελέγξουν ποιος τρόπος εκφοράς παρουσιάζεται πιο συχνά στο κείμενό τους και όλοι μαζί, πάλι με τη βοήθεια του βιντεοπροβολέα και του προγράμματος Wordle, δημιουργούν ένα συννεφόλεξο, όπου αποδεικνύεται πια και εικονιστικά η επιλογή ενός συγκεκριμένου τρόπου εκφοράς της επιρρηματικής δήλωσης εκ μέρους του ιστορικού. Ακολουθεί συζήτηση και οι ίδιοι οι μαθητές επιχειρούν να απαντήσουν γιατί συμβαίνει αυτό. Με αυτόν τον τρόπο, επιδιώκεται να αντιληφθούν τη στενή σχέση ανάμεσα στη μορφή και το περιεχόμενο αλλά και την πρόθεση του συγγραφέα. Και το προϊόν αυτής της δραστηριότητας αποθηκεύεται στο Wiki του μαθήματος.

Η φάση αυτή θα διαρκέσει μία διδακτική ώρα.

Δ΄ Φάση: Ερμηνευτική και πραγματολογική προσέγγιση του κειμένου

Σε αυτήν τη φάση, οι μαθητές χωρίζονται και πάλι σε ομάδες, αυτή τη φορά σε πέντε ομάδες, οι οποίες προκύπτουν από ανασχηματισμό των προηγούμενων, μέσα στο χώρο του εργαστηρίου ή στην αίθουσα με φορητούς υπολογιστές. Οι μαθητές αυτήν τη φορά θα κληθούν να γίνουν ερευνητές και ερμηνευτές του περιεχομένου του ιστορικού λόγου. Τα Φύλλα Εργασίας και πάλι θα είναι ανηρτημένα στο Wiki, αλλά θα δοθούν και σε έντυπη μορφή.

Έτσι, **οι ιστορικοί** θα παρουσιάσουν το ιστορικό πλαίσιο των γεγονότων. Χωρισμένοι σε δύο υποομάδες, των Αθηναίων και των Σπαρτιατών, θα βρουν και θα προσφέρουν στους συμμαθητές τους πληροφορίες σχετικά με τις δυνάμεις που εμπλέκονται στον πόλεμο και τα γεγονότα που προηγήθηκαν και οδήγησαν σε αυτήν την έκβαση. Τέλος, θα συγκεντρώσουν τις χρονογραμμές των προηγούμενων ομάδων σε μια ενιαία, προβάλλοντας τόσο τη χρονολογική όσο και την αιτιώδη σχέση των γεγονότων.

Οι γεωγράφοι θα εικονοποιήσουν το χωροταξικό πλαίσιο των ιστορικών δρωμένων, με την αξιοποίηση του Google Earth. Παράλληλα, θα αξιολογήσουν τις αποστάσεις σύμφωνα με τα δεδομένα της εποχής και θα προσπαθήσουν να κρίνουν την αποτελεσματικότητα του σχεδίου του Λυσάνδρου.

Οι ναυπηγοί θα αντλήσουν στοιχεία από διάφορες ιστοσελίδες και ιστοτόπους, ώστε να παρουσιάσουν πληροφορίες για τα ναυτικά δεδομένα και τους όρους της εποχής. Έτσι, θα αναδειχθεί η σημασία του ναυτικού στη στρατηγική αλλά και την πολιτική υπόσταση των δυνάμεων της εποχής.

Οι ηθογράφοι θα προσπαθήσουν να χαρακτηρίσουν συνολικά την προσωπικότητα του Λυσάνδρου ως ενός προσώπου-καταλύτη για την έκβαση γενικότερα του Πελοποννησιακού Πολέμου.

Τέλος, **οι ναυμάχοι** θα συγκρίνουν παρόμοια γεγονότα και αποφάσεις των μεγάλων δυνάμεων και θα επιχειρήσουν να εκφέρουν άποψη σχετικά με τη διαχρονικότητα της ιστορίας σε παρόμοιες ή ανάλογες συνθήκες.

Στο τέλος των ερευνών τους και της διεκπεραίωσης των αποστολών τους, θα τους ζητηθεί να αποθηκεύσουν τα ευρήματα και δημιουργήματά τους στο οικείο Wiki.

Η φάση αυτή θα διαρκέσει δύο διδακτικές ώρες.

<u>Ε΄ Φάση</u>: Παρουσίαση και συζήτηση των αποτελεσμάτων της έρευνας

Η ολομέλεια ανασυντίθεται και γίνεται παρουσίαση των δημιουργημάτων των πέντε ομάδων, ενώ παράλληλα ενθαρρύνεται η συζήτηση σχετικά με θέματα που άπτονται και της σημερινής εποχής (π.χ. το θέμα των κυρίαρχων δυνάμεων σε εποχή πολέμου, το θέμα της επανάληψης της ιστορίας).

Σε μια προσπάθεια αναστοχασμού των όσων προηγήθηκαν, ο διδάσκων μπορεί να ζητήσει από τους μαθητές να προβλέψουν τόσο την έκβαση της ναυμαχίας όσο και τη συνέχεια του πολέμου.

Μετά από την παρουσίαση της εργασίας από όλες τις ομάδες, στο πλαίσιο ατομικής εργασίας στο σπίτι θα ζητηθεί από όλους τους μαθητές ξεχωριστά, χωρισμένους στα δύο, να παραγάγουν ενσυναισθητικά ημερολογιακό λόγο, αναλαμβάνοντας οι μεν τον ρόλο του βοηθού του Κόνωνος, οι δε του βοηθού του Λυσάνδρου. Στόχος να καταγράψουν τις «εμπειρίες», τα «συναισθήματα» και τα γεγονότα ιδωμένα από τη δική τους οπτική γωνία αυτών των τελευταίων ημερών του πολέμου στο ανατολικό Αιγαίο.

Ο διδάσκων αξιολογεί τις εργασίες των ομάδων κατ' ιδίαν σε κάθε φάση, ενώ παράλληλα τιμά ανάλογα και την συνεργατική αλλά και τη συμμετοχική διάθεση των παιδιών στις ομάδες. Εξάλλου, στις φάσεις της παρουσίασης των εργασιών στην ολομέλεια, τόσο οι ασκήσεις μέσα στην τάξη με στόχο την αλληλοδιόρθωση, όσο και η ενεργός παρουσία των μαθητών στη συζήτηση κρίνονται αναλόγως.

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Φύλλο Εργασίας 1

Ομάδα Α

1. **α)** Διαβάστε **την παράγραφο 20** που θα βρείτε στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα πατώντας εδώ. Στη συνέχεια, πατήστε την επιλογή *Εμφάνιση Μετάφρασης* και αφού δείτε τις δύο μεταφράσεις που σας δίνονται, να σημειώσετε τις λέξεις που σας είναι άγνωστες νοηματικά. Επιχειρήστε να τις ερμηνεύσετε με τη βοήθεια του λεξιλογίου που δίνεται στο βιβλίο σας, καθώς και με τη βοήθεια του αρχαιοελληνικού λεξικού Liddell – Scott – Jones, γράφοντας το λήμμα που σας ενδιαφέρει στο πλαίσιο αναζήτησης. Διαπιστώστε τις διαφορές που πιθανόν παρατηρούνται ως προς την ερμηνεία τους στις δύο δοθείσες μεταφράσεις.

   β) Αξιοποιώντας το Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής που διατίθεται στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα, να βρείτε από δύο ομόρριζα για το κάθε λήμμα που σας προβλημάτισε.

   Καταγράψτε τις παρατηρήσεις σας στον παρακάτω πίνακα:

Λήμμα	Ερμηνεία	Μτφρ. Ρ. Ρούφου	Μτφρ. Γ.Α. Ράπτη	Ομόρριζα

2. Εντοπίστε **τα ουσιαστικά** της παραγράφου και ταξινομήστε τα στον παρακάτω πίνακα, ανάλογα με την κλίση τους. Στη συνέχεια, γράψτε την ίδια πτώση στον αντίθετο αριθμό.

   Μπορείτε να συμβουλευτείτε το ψηφιακό φροντιστήριο του Υπουργείου Παιδείας [*Μενού Πλοήγησης> Γραμματική*] και να ξαναθυμηθείτε τις ήδη κεκτημένες γνώσεις σας σχετικά. Για να γράψετε πολυτονικά, συμβουλευτείτε τον οδηγό που θα βρείτε εδώ.

Α΄ κλίση	**Β΄ κλίση**	**Γ΄ κλίση**	**Άλλος Αριθμός**

3. **α)** Να βρείτε τις λέξεις του κειμένου που δηλώνουν ενέργεια. Να χρωματίσετε τα ρήματα, τα απαρέμφατα και τις μετοχές με διαφορετικό χρώμα. Στη συνέχεια, να μεταβείτε στην ιστοσελίδα Text2MindMap, όπου θα κάνετε έναν εννοιολογικό χάρτη, καταδεικνύοντας τις σχέσεις αυτών των λέξεων στον συνταγματικό άξονα καθώς και τα υποκείμενά τους (χρησιμοποιήστε τα ίδια χρώματα που χρησιμοποιήσατε στο κείμενο). Όταν φτιάξετε τον χάρτη, αποθηκεύστε τον με τη μορφή εικόνας μέσα στον φάκελό σας, αφού του δώσετε και το κατάλληλο όνομα.

   β) Πηγαίνετε στη σελίδα Dipity, όπου σας δίνεται η δυνατότητα να δημιουργήσετε μια χρονογραμμή με αυτές τις ενέργειες που καταγράψατε. Δώστε μια εικονική ημερομηνία μέσα στο καλοκαίρι του 405 π.Χ. και αφού την ολοκληρώσετε, σώστε την με το κατάλληλο όνομα.

4. «Ο Ξενοφών, παρά το θαυμασμό του για τον Θουκυδίδη και την προφανή φιλοδοξία του να συνεχίσει το έργο του στα *Ελληνικά*, δεν διαθέτει τη διεισδυτικότητα ή τη βαθειά φιλοσοφημένη πολιτική σκέψη του μεγάλου προκατόχου του. Με τη σαφήνεια όμως και την ακρίβεια στην έκφρασή του, με την απόλυτη ακρίβεια της περιγραφής των χώρων που εξελίχθηκαν τα γεγονότα, τη ζωντάνια της γραφής του, που θυμίζει **ικανό «ρεπόρτερ»** και την ιδεολογική του συνέπεια έδωσε μια ξεκάθαρη εικόνα των πολιτικών εξελίξεων του 4ου αι.,…». (Αρχαίοι Έλληνες Ιστοριογράφοι, Α΄ Λυκείου, Εισαγωγή, σελ. 31-32).

   Σύμφωνα με τον συγγραφέα της εισαγωγής του σχολικού εγχειριδίου σας, από τα βασικότερα προτερήματα του Ξενοφώντα είναι η ακρίβεια και η σαφήνεια. Και ένας από τους βασικότερους τρόπους με τους οποίους το επιτυγχάνει αυτό είναι αξιοποιώντας τους επιρρηματικούς προσδιορισμούς με τους διάφορους τρόπους εκφοράς τους.

   Στην **παράγραφο 20** να εντοπίσετε και να χρωματίσετε όλες τις λέξεις με τις οποίες δηλώνεται *ο τρόπος* (να χρησιμοποιήσετε διαφορετικό χρώμα για κάθε διαφορετικό τρόπο εκφοράς).

   Μπορείτε να ανατρέξετε στο Συντακτικό Αρχαίας Ελληνικής του Γυμνασίου στην αντίστοιχη ενότητα στη σελίδα 102.

   Στη συνέχεια, συμπληρώστε τον πίνακα που ακολουθεί, αντλώντας παραδείγματα από την Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα. Στον Συσχετικό πίνακα που σας δίνεται εκεί, ανατρέξτε στην επιρρηματική σημασία *του τρόπου* και αξιοποιήστε τις παραπομπές που σας προσφέρει.

ΤΡΟΠΟΣ		
Τρόπος εκφοράς	Παράδειγμα κειμένου	Παράδειγμα Πύλης

Μόλις τελειώσετε τις εργασίες σας, να τις αποθηκεύσετε στον φάκελό σας στο Wiki.

Ομάδα Β

1. **α)** Διαβάστε **την παράγραφο 21** που θα βρείτε στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα πατώντας εδώ. Στη συνέχεια, πατήστε την επιλογή *Εμφάνιση Μετάφρασης* και αφού δείτε τις δύο μεταφράσεις που σας δίνονται, να σημειώσετε τις λέξεις που σας είναι άγνωστες νοηματικά. Επιχειρήστε να τις ερμηνεύσετε με τη βοήθεια του λεξιλογίου που δίνεται στο βιβλίο σας, καθώς και με τη βοήθεια του αρχαιοελληνικού λεξικού Liddell – Scott – Jones, γράφοντας το λήμμα που σας ενδιαφέρει στο πλαίσιο αναζήτησης. Διαπιστώστε τις διαφορές που πιθανόν παρατηρούνται ως προς την ερμηνεία τους στις δύο δοθείσες μεταφράσεις.

   β) Αξιοποιώντας το Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής που διατίθεται στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα, να βρείτε από δύο ομόρριζα για το κάθε λήμμα που σας προβλημάτισε.

   Καταγράψτε τις παρατηρήσεις σας στον παρακάτω πίνακα:

Λήμμα	**Ερμηνεία**	**Μτφρ. Ρ. Ρούφου**	**Μτφρ. Γ.Α. Ράπτη**	**Ομόρριζα**

2. Εντοπίστε **τα ουσιαστικά** της παραγράφου και ταξινομήστε τα στον παρακάτω πίνακα, ανάλογα με την κλίση τους. Στη συνέχεια, γράψτε την ίδια πτώση στον αντίθετο αριθμό.

   Μπορείτε να συμβουλευτείτε το ψηφιακό φροντιστήριο του Υπουργείου Παιδείας [*Μενού Πλοήγησης> Γραμματική*] και να ξαναθυμηθείτε τις ήδη

κεκτημένες γνώσεις σας σχετικά. Για να γράψετε πολυτονικά, συμβουλευτείτε τον οδηγό που θα βρείτε εδώ.

Α΄ κλίση	Β΄ κλίση	Γ΄ κλίση	Άλλος Αριθμός

3. **α)** Να βρείτε τις λέξεις του κειμένου που δηλώνουν ενέργεια. Να χρωματίσετε τα ρήματα, τα απαρέμφατα και τις μετοχές με διαφορετικό χρώμα. Στη συνέχεια, να μεταβείτε στην ιστοσελίδα Text2MindMap, όπου θα κάνετε έναν εννοιολογικό χάρτη, καταδεικνύοντας τις σχέσεις αυτών των λέξεων στον συνταγματικό άξονα καθώς και τα υποκείμενά τους (χρησιμοποιήστε τα ίδια χρώματα που χρησιμοποιήσατε στο κείμενο). Όταν φτιάξετε τον χάρτη, αποθηκεύστε τον με τη μορφή εικόνας μέσα στον φάκελό σας, αφού του δώσετε και το κατάλληλο όνομα.

   β) Πηγαίνετε στη σελίδα Dipity, όπου σας δίνεται η δυνατότητα να δημιουργήσετε μια χρονογραμμή με αυτές τις ενέργειες που καταγράψατε. Δώστε μια εικονική ημερομηνία μέσα στο καλοκαίρι του 405 π.Χ. και αφού την ολοκληρώσετε, σώστε την με το κατάλληλο όνομα.

4. «Ο Ξενοφών, παρά το θαυμασμό του για τον Θουκυδίδη και την προφανή φιλοδοξία του να συνεχίσει το έργο του στα *Ελληνικά*, δεν διαθέτει τη διεισδυτικότητα ή τη βαθειά φιλοσοφημένη πολιτική σκέψη του μεγάλου προκατόχου του. Με τη σαφήνεια όμως και την ακρίβεια στην έκφρασή του, με την απόλυτη ακρίβεια της περιγραφής των χώρων που εξελίχθηκαν τα γεγονότα, τη ζωντάνια της γραφής του, που θυμίζει **ικανό «ρεπόρτερ»** και

την ιδεολογική του συνέπεια έδωσε μια ξεκάθαρη εικόνα των πολιτικών εξελίξεων του 4ου αι.,…». (Αρχαίοι Έλληνες Ιστοριογράφοι, Α΄ Λυκείου, Εισαγωγή, σελ. 31-32).

Σύμφωνα με τον συγγραφέα της εισαγωγής του σχολικού εγχειριδίου σας, από τα βασικότερα προτερήματα του Ξενοφώντα είναι η ακρίβεια και η σαφήνεια. Και ένας από τους βασικότερους τρόπους με τους οποίους το επιτυγχάνει αυτό είναι αξιοποιώντας τους επιρρηματικούς προσδιορισμούς με τους διάφορους τρόπους εκφοράς τους.

Στην **παράγραφο 21** να εντοπίσετε και να χρωματίσετε όλες τις λέξεις με τις οποίες δηλώνεται *ο τόπος* (να χρησιμοποιήσετε διαφορετικό χρώμα για κάθε διαφορετικό τρόπο εκφοράς).

Μπορείτε να ανατρέξετε στο Συντακτικό Αρχαίας Ελληνικής του Γυμνασίου στην αντίστοιχη ενότητα στη σελίδα 102.

Στη συνέχεια, συμπληρώστε τον πίνακα που ακολουθεί, αντλώντας παραδείγματα από την Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα. Στον Συσχετικό πίνακα που σας δίνεται εκεί, ανατρέξτε στην επιρρηματική σημασία *του τόπου* και αξιοποιήστε τις παραπομπές που σας προσφέρει.

ΤΟΠΟΣ		
Τρόπος εκφοράς	Παράδειγμα κειμένου	Παράδειγμα Πύλης

Μόλις τελειώσετε τις εργασίες σας, να τις αποθηκεύσετε στον φάκελό σας στο Wiki.

Ομάδα Γ

1. **α)** Διαβάστε **την παράγραφο 22** που θα βρείτε στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα πατώντας εδώ. Στη συνέχεια, πατήστε την επιλογή *Εμφάνιση Μετάφρασης* και αφού δείτε τις δύο μεταφράσεις που σας δίνονται, να σημειώσετε τις λέξεις που σας είναι άγνωστες νοηματικά. Επιχειρήστε να τις ερμηνεύσετε με τη βοήθεια του λεξιλογίου που δίνεται στο βιβλίο σας, καθώς και με τη βοήθεια του αρχαιοελληνικού λεξικού Liddell – Scott – Jones, γράφοντας το λήμμα που σας ενδιαφέρει στο πλαίσιο αναζήτησης. Διαπιστώστε τις διαφορές που πιθανόν παρατηρούνται ως προς την ερμηνεία τους στις δύο δοθείσες μεταφράσεις.

   β) Αξιοποιώντας το Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής που διατίθεται στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα, να βρείτε από δύο ομόρριζα για το κάθε λήμμα που σας προβλημάτισε.

   Καταγράψτε τις παρατηρήσεις σας στον παρακάτω πίνακα:

Λήμμα	**Ερμηνεία**	**Μτφρ. Ρ. Ρούφου**	**Μτφρ. Γ.Α. Ράπτη**	**Ομόρριζα**

2. Εντοπίστε **τα ουσιαστικά** της παραγράφου και ταξινομήστε τα στον παρακάτω πίνακα, ανάλογα με την κλίση τους. Στη συνέχεια, γράψτε την ίδια πτώση στον αντίθετο αριθμό.

   Μπορείτε να συμβουλευτείτε το ψηφιακό φροντιστήριο του Υπουργείου Παιδείας [*Μενού Πλοήγησης> Γραμματική*] και να ξαναθυμηθείτε τις ήδη

κεκτημένες γνώσεις σας σχετικά. Για να γράψετε πολυτονικά, συμβουλευτείτε τον οδηγό που θα βρείτε εδώ.

Α΄ κλίση	Β΄ κλίση	Γ΄ κλίση	Άλλος Αριθμός

3. **α)** Να βρείτε τις λέξεις του κειμένου που δηλώνουν ενέργεια. Να χρωματίσετε τα ρήματα, τα απαρέμφατα και τις μετοχές με διαφορετικό χρώμα. Στη συνέχεια, να μεταβείτε στην ιστοσελίδα Text2MindMap, όπου θα κάνετε έναν εννοιολογικό χάρτη, καταδεικνύοντας τις σχέσεις αυτών των λέξεων στον συνταγματικό άξονα καθώς και τα υποκείμενά τους (χρησιμοποιήστε τα ίδια χρώματα που χρησιμοποιήσατε στο κείμενο). Όταν φτιάξετε τον χάρτη, αποθηκεύστε τον με τη μορφή εικόνας μέσα στον φάκελό σας, αφού του δώσετε και το κατάλληλο όνομα.

   β) Πηγαίνετε στη σελίδα Dipity, όπου σας δίνεται η δυνατότητα να δημιουργήσετε μια χρονογραμμή με αυτές τις ενέργειες που καταγράψατε. Δώστε μια εικονική ημερομηνία μέσα στο καλοκαίρι του 405 π.Χ. και αφού την ολοκληρώσετε, σώστε την με το κατάλληλο όνομα.

4. «Ο Ξενοφών, παρά το θαυμασμό του για τον Θουκυδίδη και την προφανή φιλοδοξία του να συνεχίσει το έργο του στα *Ελληνικά*, δεν διαθέτει τη διεισδυτικότητα ή τη βαθειά φιλοσοφημένη πολιτική σκέψη του μεγάλου προκατόχου του. Με τη σαφήνεια όμως και την ακρίβεια στην έκφρασή του, με την απόλυτη ακρίβεια της περιγραφής των χώρων που εξελίχθηκαν τα γεγονότα, τη ζωντάνια της γραφής του, που θυμίζει **ικανό «ρεπόρτερ»** και

την ιδεολογική του συνέπεια έδωσε μια ξεκάθαρη εικόνα των πολιτικών εξελίξεων του 4ου αι.,…». (Αρχαίοι Έλληνες Ιστοριογράφοι, Α΄ Λυκείου, Εισαγωγή, σελ. 31-32).

Σύμφωνα με τον συγγραφέα της εισαγωγής του σχολικού εγχειριδίου σας, από τα βασικότερα προτερήματα του Ξενοφώντα είναι η ακρίβεια και η σαφήνεια. Και ένας από τους βασικότερους τρόπους με τους οποίους το επιτυγχάνει αυτό είναι αξιοποιώντας τους επιρρηματικούς προσδιορισμούς με τους διάφορους τρόπους εκφοράς τους.

Στην **παράγραφο 22** να εντοπίσετε και να χρωματίσετε όλες τις λέξεις με τις οποίες δηλώνεται *ο χρόνος* (να χρησιμοποιήσετε διαφορετικό χρώμα για κάθε διαφορετικό τρόπο εκφοράς).

Μπορείτε να ανατρέξετε στο Συντακτικό Αρχαίας Ελληνικής του Γυμνασίου στην αντίστοιχη ενότητα στη σελίδα 102.

Στη συνέχεια, συμπληρώστε τον πίνακα που ακολουθεί, αντλώντας παραδείγματα από την Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα. Στον Συσχετικό πίνακα που σας δίνεται εκεί, ανατρέξτε στην επιρρηματική σημασία *του χρόνου* και αξιοποιήστε τις παραπομπές που σας προσφέρει.

ΧΡΟΝΟΣ		
Τρόπος εκφοράς	Παράδειγμα κειμένου	Παράδειγμα Πύλης

Μόλις τελειώσετε τις εργασίες σας, να τις αποθηκεύσετε στον φάκελό σας στο Wiki.

Ομάδα Δ

1. **α)** Διαβάστε **την παράγραφο 23** που θα βρείτε στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα πατώντας εδώ. Στη συνέχεια, πατήστε την επιλογή *Εμφάνιση Μετάφρασης* και αφού δείτε τις δύο μεταφράσεις που σας δίνονται, να σημειώσετε τις λέξεις που σας είναι άγνωστες νοηματικά. Επιχειρήστε να τις ερμηνεύσετε με τη βοήθεια του λεξιλογίου που δίνεται στο βιβλίο σας, καθώς και με τη βοήθεια του αρχαιοελληνικού λεξικού Liddell – Scott – Jones, γράφοντας το λήμμα που σας ενδιαφέρει στο πλαίσιο αναζήτησης. Διαπιστώστε τις διαφορές που πιθανόν παρατηρούνται ως προς την ερμηνεία τους στις δύο δοθείσες μεταφράσεις.

   β) Αξιοποιώντας το Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής που διατίθεται στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα, να βρείτε από δύο ομόρριζα για το κάθε λήμμα που σας προβλημάτισε.

   Καταγράψτε τις παρατηρήσεις σας στον παρακάτω πίνακα:

Λήμμα	**Ερμηνεία**	**Μτφρ. Ρ. Ρούφου**	**Μτφρ. Γ.Α. Ράπτη**	**Ομόρριζα**

2. Εντοπίστε **τα ουσιαστικά** της παραγράφου και ταξινομήστε τα στον παρακάτω πίνακα, ανάλογα με την κλίση τους. Στη συνέχεια, γράψτε την ίδια πτώση στον αντίθετο αριθμό.

   Μπορείτε να συμβουλευτείτε το ψηφιακό φροντιστήριο του Υπουργείου Παιδείας [*Μενού Πλοήγησης> Γραμματική*] και να ξαναθυμηθείτε τις ήδη

κεκτημένες γνώσεις σας σχετικά. Για να γράψετε πολυτονικά, συμβουλευτείτε τον οδηγό που θα βρείτε εδώ.

Α΄ κλίση	Β΄ κλίση	Γ΄ κλίση	Άλλος Αριθμός

3. **α)** Να βρείτε τις λέξεις του κειμένου που δηλώνουν ενέργεια. Να χρωματίσετε τα ρήματα, τα απαρέμφατα και τις μετοχές με διαφορετικό χρώμα. Στη συνέχεια, να μεταβείτε στην ιστοσελίδα Text2MindMap, όπου θα κάνετε έναν εννοιολογικό χάρτη, καταδεικνύοντας τις σχέσεις αυτών των λέξεων στον συνταγματικό άξονα καθώς και τα υποκείμενά τους (χρησιμοποιήστε τα ίδια χρώματα που χρησιμοποιήσατε στο κείμενο). Όταν φτιάξετε τον χάρτη, αποθηκεύστε τον με τη μορφή εικόνας μέσα στον φάκελό σας, αφού του δώσετε και το κατάλληλο όνομα.

   β) Πηγαίνετε στη σελίδα Dipity, όπου σας δίνεται η δυνατότητα να δημιουργήσετε μια χρονογραμμή με αυτές τις ενέργειες που καταγράψατε. Δώστε μια εικονική ημερομηνία μέσα στο καλοκαίρι του 405 π.Χ. και αφού την ολοκληρώσετε, σώστε την με το κατάλληλο όνομα.

4. «Ο Ξενοφών, παρά το θαυμασμό του για τον Θουκυδίδη και την προφανή φιλοδοξία του να συνεχίσει το έργο του στα *Ελληνικά*, δεν διαθέτει τη διεισδυτικότητα ή τη βαθειά φιλοσοφημένη πολιτική σκέψη του μεγάλου προκατόχου του. Με τη σαφήνεια όμως και την ακρίβεια στην έκφρασή του, με την απόλυτη ακρίβεια της περιγραφής των χώρων που εξελίχθηκαν τα γεγονότα, τη ζωντάνια της γραφής του, που θυμίζει **ικανό «ρεπόρτερ»** και

την ιδεολογική του συνέπεια έδωσε μια ξεκάθαρη εικόνα των πολιτικών εξελίξεων του 4ου αι.,…». (Αρχαίοι Έλληνες Ιστοριογράφοι, Α΄ Λυκείου, Εισαγωγή, σελ. 31-32).

Σύμφωνα με τον συγγραφέα της εισαγωγής του σχολικού εγχειριδίου σας, από τα βασικότερα προτερήματα του Ξενοφώντα είναι η ακρίβεια και η σαφήνεια. Και ένας από τους βασικότερους τρόπους με τους οποίους το επιτυγχάνει αυτό είναι αξιοποιώντας τους επιρρηματικούς προσδιορισμούς με τους διάφορους τρόπους εκφοράς τους.

Στην **παράγραφο 23** να εντοπίσετε και να χρωματίσετε όλες τις λέξεις με τις οποίες δηλώνεται *ο σκοπός* (να χρησιμοποιήσετε διαφορετικό χρώμα για κάθε διαφορετικό τρόπο εκφοράς).

Μπορείτε να ανατρέξετε στο Συντακτικό Αρχαίας Ελληνικής του Γυμνασίου στην αντίστοιχη ενότητα στη σελίδα 102.

Στη συνέχεια, συμπληρώστε τον πίνακα που ακολουθεί, αντλώντας παραδείγματα από την Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα. Στον Συσχετικό πίνακα που σας δίνεται εκεί, ανατρέξτε στην επιρρηματική σημασία *του σκοπού* και αξιοποιήστε τις παραπομπές που σας προσφέρει.

ΣΚΟΠΟΣ		
Τρόπος εκφοράς	Παράδειγμα κειμένου	Παράδειγμα Πύλης

Μόλις τελειώσετε τις εργασίες σας, να τις αποθηκεύσετε στον φάκελό σας στο Wiki.

Ομάδα Ε

1. **α)** Διαβάστε **την παράγραφο 24** που θα βρείτε στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα πατώντας εδώ. Στη συνέχεια, πατήστε την επιλογή *Εμφάνιση Μετάφρασης* και αφού δείτε τις δύο μεταφράσεις που σας δίνονται, να σημειώσετε τις λέξεις που σας είναι άγνωστες νοηματικά. Επιχειρήστε να τις ερμηνεύσετε με τη βοήθεια του λεξιλογίου που δίνεται στο βιβλίο σας, καθώς και με τη βοήθεια του αρχαιοελληνικού λεξικού Liddell – Scott – Jones, γράφοντας το λήμμα που σας ενδιαφέρει στο πλαίσιο αναζήτησης. Διαπιστώστε τις διαφορές που πιθανόν παρατηρούνται ως προς την ερμηνεία τους στις δύο δοθείσες μεταφράσεις.

   β) Αξιοποιώντας το Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής που διατίθεται στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα, να βρείτε από δύο ομόρριζα για το κάθε λήμμα που σας προβλημάτισε.

   Καταγράψτε τις παρατηρήσεις σας στον παρακάτω πίνακα:

Λήμμα	**Ερμηνεία**	**Μτφρ. Ρ. Ρούφου**	**Μτφρ. Γ.Α. Ράπτη**	**Ομόρριζα**

2. Εντοπίστε **τα ουσιαστικά** της παραγράφου και ταξινομήστε τα στον παρακάτω πίνακα, ανάλογα με την κλίση τους. Στη συνέχεια, γράψτε την ίδια πτώση στον αντίθετο αριθμό.

   Μπορείτε να συμβουλευτείτε το ψηφιακό φροντιστήριο του Υπουργείου Παιδείας [*Μενού Πλοήγησης> Γραμματική*] και να ξαναθυμηθείτε τις ήδη

κεκτημένες γνώσεις σας σχετικά. Για να γράψετε πολυτονικά, συμβουλευτείτε τον οδηγό που θα βρείτε εδώ.

Α΄ κλίση	Β΄ κλίση	Γ΄ κλίση	Άλλος Αριθμός

3. **α)** Να βρείτε τις λέξεις του κειμένου που δηλώνουν ενέργεια. Να χρωματίσετε τα ρήματα, τα απαρέμφατα και τις μετοχές με διαφορετικό χρώμα. Στη συνέχεια, να μεταβείτε στην ιστοσελίδα Text2MindMap, όπου θα κάνετε έναν εννοιολογικό χάρτη, καταδεικνύοντας τις σχέσεις αυτών των λέξεων στον συνταγματικό άξονα καθώς και τα υποκείμενά τους (χρησιμοποιήστε τα ίδια χρώματα που χρησιμοποιήσατε στο κείμενο). Όταν φτιάξετε τον χάρτη, αποθηκεύστε τον με τη μορφή εικόνας μέσα στον φάκελό σας, αφού του δώσετε και το κατάλληλο όνομα.

   β) Πηγαίνετε στη σελίδα Dipity, όπου σας δίνεται η δυνατότητα να δημιουργήσετε μια χρονογραμμή με αυτές τις ενέργειες που καταγράψατε. Δώστε μια εικονική ημερομηνία μέσα στο καλοκαίρι του 405 π.Χ. και αφού την ολοκληρώσετε, σώστε την με το κατάλληλο όνομα.

4. «Ο Ξενοφών, παρά το θαυμασμό του για τον Θουκυδίδη και την προφανή φιλοδοξία του να συνεχίσει το έργο του στα *Ελληνικά*, δεν διαθέτει τη διεισδυτικότητα ή τη βαθειά φιλοσοφημένη πολιτική σκέψη του μεγάλου προκατόχου του. Με τη σαφήνεια όμως και την ακρίβεια στην έκφρασή του, με την απόλυτη ακρίβεια της περιγραφής των χώρων που εξελίχθηκαν τα γεγονότα, τη ζωντάνια της γραφής του, που θυμίζει **ικανό «ρεπόρτερ»** και

την ιδεολογική του συνέπεια έδωσε μια ξεκάθαρη εικόνα των πολιτικών εξελίξεων του 4ου αι.,…». (Αρχαίοι Έλληνες Ιστοριογράφοι, Α΄ Λυκείου, Εισαγωγή, σελ. 31-32).

Σύμφωνα με τον συγγραφέα της εισαγωγής του σχολικού εγχειριδίου σας, από τα βασικότερα προτερήματα του Ξενοφώντα είναι η ακρίβεια και η σαφήνεια. Και ένας από τους βασικότερους τρόπους με τους οποίους το επιτυγχάνει αυτό είναι αξιοποιώντας τους επιρρηματικούς προσδιορισμούς με τους διάφορους τρόπους εκφοράς τους.

Στην **παράγραφο 24** να εντοπίσετε και να χρωματίσετε όλες τις λέξεις με τις οποίες δηλώνεται *ο χρόνος* (να χρησιμοποιήσετε διαφορετικό χρώμα για κάθε διαφορετικό τρόπο εκφοράς).

Μπορείτε να ανατρέξετε στο Συντακτικό Αρχαίας Ελληνικής του Γυμνασίου στην αντίστοιχη ενότητα στη σελίδα 102.

Στη συνέχεια, συμπληρώστε τον πίνακα που ακολουθεί, αντλώντας παραδείγματα από την Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα. Στον Συσχετικό πίνακα που σας δίνεται εκεί, ανατρέξτε στην επιρρηματική σημασία *του χρόνου* και αξιοποιήστε τις παραπομπές που σας προσφέρει.

ΧΡΟΝΟΣ		
Τρόπος εκφοράς	Παράδειγμα κειμένου	Παράδειγμα Πύλης

Μόλις τελειώσετε τις εργασίες σας, να τις αποθηκεύσετε στον φάκελό σας στο Wiki.

Ομάδα ΣΤ

1. **α)** Διαβάστε **την παράγραφο 27** που θα βρείτε στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα πατώντας εδώ. Στη συνέχεια, πατήστε την επιλογή *Εμφάνιση Μετάφρασης* και αφού δείτε τις δύο μεταφράσεις που σας δίνονται, να σημειώσετε τις λέξεις που σας είναι άγνωστες νοηματικά. Επιχειρήστε να τις ερμηνεύσετε με τη βοήθεια του λεξιλογίου που δίνεται στο βιβλίο σας, καθώς και με τη βοήθεια του αρχαιοελληνικού λεξικού Liddell – Scott – Jones, γράφοντας το λήμμα που σας ενδιαφέρει στο πλαίσιο αναζήτησης. Διαπιστώστε τις διαφορές που πιθανόν παρατηρούνται ως προς την ερμηνεία τους στις δύο δοθείσες μεταφράσεις.

   β) Αξιοποιώντας το Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής που διατίθεται στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα, να βρείτε από δύο ομόρριζα για το κάθε λήμμα που σας προβλημάτισε.

   Καταγράψτε τις παρατηρήσεις σας στον παρακάτω πίνακα:

Λήμμα	**Ερμηνεία**	**Μτφρ. Ρ. Ρούφου**	**Μτφρ. Γ.Α. Ράπτη**	**Ομόρριζα**

2. Εντοπίστε **τα ουσιαστικά** της παραγράφου και ταξινομήστε τα στον παρακάτω πίνακα, ανάλογα με την κλίση τους. Στη συνέχεια, γράψτε την ίδια πτώση στον αντίθετο αριθμό.

   Μπορείτε να συμβουλευτείτε το ψηφιακό φροντιστήριο του Υπουργείου Παιδείας [*Μενού Πλοήγησης> Γραμματική*] και να ξαναθυμηθείτε τις ήδη

κεκτημένες γνώσεις σας σχετικά. Για να γράψετε πολυτονικά, συμβουλευτείτε τον οδηγό που θα βρείτε εδώ.

Α΄ κλίση	Β΄ κλίση	Γ΄ κλίση	Άλλος Αριθμός

3. **α)** Να βρείτε τις λέξεις του κειμένου που δηλώνουν ενέργεια. Να χρωματίσετε τα ρήματα, τα απαρέμφατα και τις μετοχές με διαφορετικό χρώμα. Στη συνέχεια, να μεταβείτε στην ιστοσελίδα Text2MindMap, όπου θα κάνετε έναν εννοιολογικό χάρτη, καταδεικνύοντας τις σχέσεις αυτών των λέξεων στον συνταγματικό άξονα καθώς και τα υποκείμενά τους (χρησιμοποιήστε τα ίδια χρώματα που χρησιμοποιήσατε στο κείμενο). Όταν φτιάξετε τον χάρτη, αποθηκεύστε τον με τη μορφή εικόνας μέσα στον φάκελό σας, αφού του δώσετε και το κατάλληλο όνομα.

   β) Πηγαίνετε στη σελίδα Dipity, όπου σας δίνεται η δυνατότητα να δημιουργήσετε μια χρονογραμμή με αυτές τις ενέργειες που καταγράψατε. Δώστε μια εικονική ημερομηνία μέσα στο καλοκαίρι του 405 π.Χ. και αφού την ολοκληρώσετε, σώστε την με το κατάλληλο όνομα.

4. «Ο Ξενοφών, παρά το θαυμασμό του για τον Θουκυδίδη και την προφανή φιλοδοξία του να συνεχίσει το έργο του στα *Ελληνικά*, δεν διαθέτει τη διεισδυτικότητα ή τη βαθειά φιλοσοφημένη πολιτική σκέψη του μεγάλου προκατόχου του. Με τη σαφήνεια όμως και την ακρίβεια στην έκφρασή του, με την απόλυτη ακρίβεια της περιγραφής των χώρων που εξελίχθηκαν τα γεγονότα, τη ζωντάνια της γραφής του, που θυμίζει **ικανό «ρεπόρτερ»** και

την ιδεολογική του συνέπεια έδωσε μια ξεκάθαρη εικόνα των πολιτικών εξελίξεων του 4ου αι.,…». (Αρχαίοι Έλληνες Ιστοριογράφοι, Α΄ Λυκείου, Εισαγωγή, σελ. 31-32).

Σύμφωνα με τον συγγραφέα της εισαγωγής του σχολικού εγχειριδίου σας, από τα βασικότερα προτερήματα του Ξενοφώντα είναι η ακρίβεια και η σαφήνεια. Και ένας από τους βασικότερους τρόπους με τους οποίους το επιτυγχάνει αυτό είναι αξιοποιώντας τους επιρρηματικούς προσδιορισμούς με τους διάφορους τρόπους εκφοράς τους.

Στην **παράγραφο 27** να εντοπίσετε και να χρωματίσετε όλες τις λέξεις με τις οποίες δηλώνεται επιρρηματική σημασία (να χρησιμοποιήσετε διαφορετικό χρώμα για καθεμιά περίπτωση). Ποια επιρρηματική σημασία δηλώνεται και με ποιον τρόπο;

Μπορείτε να ανατρέξετε στο Συντακτικό Αρχαίας Ελληνικής του Γυμνασίου στην αντίστοιχη ενότητα στη σελίδα 102.

Στη συνέχεια, συμπληρώστε τον πίνακα που ακολουθεί, αντλώντας πληροφορίες και για τις υπόλοιπες περιπτώσεις από την Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα, δίνοντας ένα παράδειγμα για κάθε περίπτωση. Στον Συσχετικό πίνακα που σας δίνεται εκεί, ανατρέξτε στην κάθε επιρρηματική σημασία και αξιοποιήστε τις παραπομπές που σας προσφέρει.

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΗ ΣΧΕΣΗ	ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΚΕΙΜΕΝΟΥ	ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΠΥΛΗΣ

Τέλος, συμπληρώστε το διάγραμμα που ακολουθεί με τους τρόπους εκφοράς των επιρρηματικών σχέσεων.

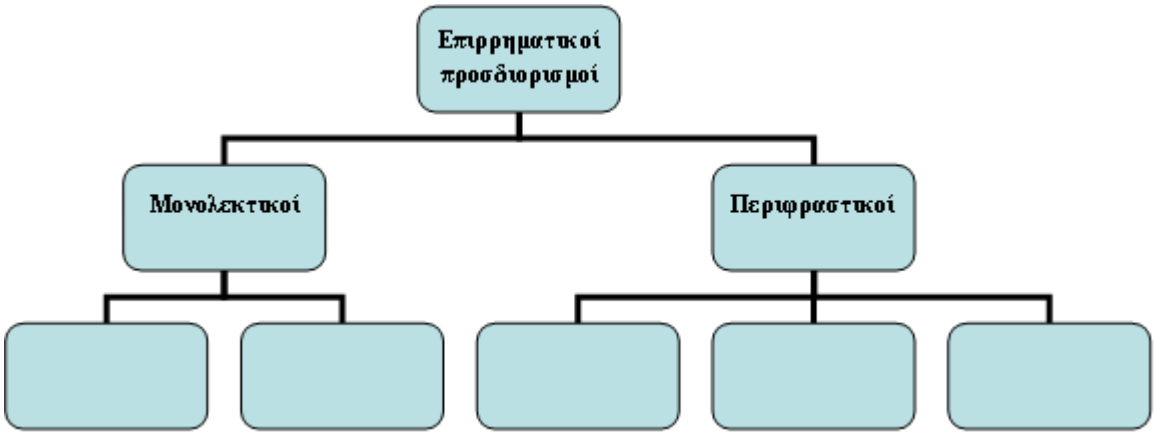

Μόλις τελειώσετε τις εργασίες σας, να τις αποθηκεύσετε στον φάκελό σας στο Wiki.

Φύλλο Εργασίας 2

Ομάδα Α: Ιστορικοί

Στο δεύτερο βιβλίο των «Ελληνικών» του ο Ξενοφώντας αρχίζει να καταγράφει τα γεγονότα του Πελοποννησιακού Πολέμου που διαδραματίζονται το 405 π.Χ. Είναι, λοιπόν, σημαντικό να αντιληφθούμε τα ιστορικά δεδομένα που πλαισιώνουν τα γεγονότα που θα ακολουθήσουν.

Αφού διαβάσετε και θυμηθείτε τι προηγήθηκε στις §§1-15 και στις §§16-19, χωριστείτε σε δύο υποομάδες:

α) Η πρώτη υποομάδα θα ασχοληθεί με τους Αθηναίους. Ανατρέχοντας στη Βικιπαίδεια αλλά και σε άλλους ιστοτόπους (αναζητώντας λήμματα όπως *Πελοποννησιακός Πόλεμος*, *Αθήνα*, *Ναυμαχία στους Αιγός Ποταμούς*), βρείτε πληροφορίες σχετικά με τη δύναμη των Αθηνών εκείνη την εποχή, τους συμμάχους της, τους στρατηγούς της. Μπορείτε, επίσης, να βρείτε χάρτες που αφορούν τον Πελοποννησιακό Πόλεμο, για να εικονοποιήσετε τα ευρήματά σας στη Δικτυακή Εκπαιδευτική Πύλη του Υπουργείου Παιδείας.

Επίσης, εμπλουτίστε το σχόλιο του βιβλίου σας για τη φράση «τὴν βασιλέως κακῶς ἐποίουν».

β) Η δεύτερη υποομάδα θα ασχοληθεί με τους Σπαρτιάτες. Ανατρέχοντας στη Βικιπαίδεια αλλά και σε άλλους ιστοτόπους (αναζητώντας λήμματα όπως *Πελοποννησιακός Πόλεμος*, *Αθήνα*, *Ναυμαχία στους Αιγός Ποταμούς*), βρείτε πληροφορίες σχετικά με τη δύναμη της Σπάρτης εκείνη την εποχή, τους συμμάχους της, τους στρατηγούς της. Μπορείτε, επίσης, να βρείτε χάρτες που αφορούν τον Πελοποννησιακό Πόλεμο, για να εικονοποιήσετε τα ευρήματά σας στη Δικτυακή Εκπαιδευτική Πύλη του Υπουργείου Παιδείας.

Επίσης, προσφέρετε στους συμμαθητές σας σχόλια σχετικά με «τὰς ἀφεστηκυίας πόλεις». Ποιες αποστασίες υπήρξαν μεταξύ των συμμάχων και πώς επωφελήθηκαν οι δύο δυνάμεις από αυτές;

Στη συνέχεια, και οι δύο υποομάδες, αφού συγκεντρώσετε τις χρονογραμμές όλων των ομάδων της προηγούμενης φάσης, δημιουργήστε μια ολοκληρωμένη χρονογραμμή των γεγονότων που μελετάμε.

Τα αποτελέσματα των ερευνών σας θα τα ενσωματώσετε σε μια προβολή που θα δημιουργήσετε με το πρόγραμμα παρουσιάσεων (PowerPoint), την οποία θα αποθηκεύσετε στο φάκελό σας στο Wiki.

Ομάδα Β: Γεωγράφοι

Η περίοδος του Πελοποννησιακού Πολέμου που περιγράφει ο Ξενοφών σε αυτό το βιβλίο του έργου του αφορά την τρίτη φάση του, τον πόλεμο στο ανατολικό Αιγαίο.

Αφού ανοίξετε το πρόγραμμα Google Earth, να εντοπίσετε την περιοχή όπου εκτυλίσσονται τα γεγονότα των παραγράφων που μελετάμε. Στη συνέχεια, να επισημάνετε πάνω στον χάρτη τις πόλεις για τις οποίες κάνει λόγο ο Ξενοφών σε αυτές τις παραγράφους. Προσθέστε τη διαδρομή που ακολούθησαν οι ναυτικές δυνάμεις των δύο αντιπάλων με διαφορετικό χρώμα για την καθεμιά και καταμετρήστε τις αποστάσεις. Αποθηκεύστε τον χάρτη που δημιουργήσατε.

Πηγαίνετε στην περιοχή του Ελλησπόντου. Εντοπίστε και εκεί τις πόλεις και τις περιοχές που αναφέρονται. Μετρήστε την απόσταση ανάμεσα στη Λάμψακο και την απέναντι ακτή σε ναυτικά μίλια. Αποθηκεύστε τον χάρτη που δημιουργήσατε.

Επισκεφθείτε ιστοτόπους που θα σας δώσουν πληροφορίες σχετικά με την ταχύτητα των αρχαίων ελληνικών πλοίων:

- Η Αθηναϊκή Τριήρης
- Η Αρχαία Ελληνική Τριήρης

Αφού λάβετε υπόψη σας όλα αυτά τα στοιχεία, σε μια παράγραφο αιτιολογήστε τις στρατηγικές επιλογές του Λυσάνδρου και επιβεβαιώστε την αποτελεσματικότητα του σχεδίου του. Μπορείτε να φτιάξετε μάλιστα στον κειμενογράφο σας ένα πολυτροπικό κείμενο, όπου θα μπορέσετε να συμπεριλάβετε και τις πληροφορίες που συγκεντρώσατε με τη μορφή των χαρτών ή εικόνων που συλλέξατε.

Μόλις τελειώσετε τις εργασίες σας, να τις αποθηκεύσετε στον φάκελό σας στο Wiki.

Ομάδα Γ: Ναυπηγοί

Η θάλασσα ανέκαθεν χαρακτήριζε ως δύναμη πολιτική και στρατιωτική την Ελλάδα. Ειδικά αυτήν την εποχή που εξιστορεί ο Ξενοφών, η θάλασσα γίνεται πεδίο μάχης και κυριαρχίας και στους δύο μεγάλους αντιπάλους πια.

Εξετάζοντας όλο το κείμενο που μελετάμε, να εντοπίσετε όλους εκείνους τους όρους που χρησιμοποιούνται στην επιστήμη της ναυπηγικής και της ναυσιπλοΐας (ονομασίες πλοίων, εξοπλισμό, μονάδες μέτρησης κτλ.). Αφού τους καταγράψετε, να δημιουργήσετε στον κειμενογράφο σας ένα γλωσσάρι, όπου θα παραθέτετε τις ερμηνείες των λέξεων. Παράλληλα, μπορείτε να μετατρέψετε το γλωσσάρι σας σε πολυτροπικό, προσθέτοντας εικόνες, υπερσυνδέσμους ή και βίντεο που θα βρείτε στο διαδίκτυο.

Για τη σημασία των λέξεων μπορείτε να καταφύγετε στο αρχαιοελληνικό λεξικό Liddell – Scott – Jones.

Για περισσότερες πληροφορίες οι παρακάτω ιστότοποι θα μπορούσαν να βοηθήσουν. Παράλληλα, όμως, μπορείτε να ερευνήσετε και μόνοι σας με τη βοήθεια των μηχανών αναζήτησης.

- Το ναυτικό της Σπάρτης – Μέρος Α΄
- Τριήρης – Ο πρωταγωνιστής του αρχαίου ελληνικού ναυτικού

Μόλις τελειώσετε τις εργασίες σας, να τις αποθηκεύσετε στον φάκελό σας στο Wiki.

Ομάδα Δ: Ηθογράφοι

Η πίστη του Ξενοφώντα στις ιδέες του και στις υψηλές αξίες είναι εμφανής στην περιγραφή των γεγονότων με εντιμότητα και ακρίβεια. Ωστόσο, σε αρκετά σημεία η συμπάθειά του προς τους θεσμούς αλλά και τα κύρια πρόσωπα της τότε σπαρτιατικής πολιτικής και στρατιωτικής σκηνής υποφώσκει ανάμεσα στα λεγόμενά του.

Στόχος της ομάδας σας είναι να παρουσιάσετε την προσωπικότητα του Λυσάνδρου αντλώντας στοιχεία από το κείμενο που εξετάζουμε. Λάβετε υπόψη σας τη συμπεριφορά του προς τους κατοίκους της Λαμψάκου μετά την κατάληψή της «τὰ δὲ ἐλεύθερα σώματα πάντα ἀφῆκε», καθώς και τον στρατηγικό σχεδιασμό των κινήσεων του στόλου του.

Μπορείτε, επίσης, να ανατρέξετε για περισσότερες βιογραφικές λεπτομέρειες στη Βικιπαίδεια και στην ιστοσελίδα «Μούσα».

Τέλος, ο Πλούταρχος στους «Βίους Παραλλήλους» του δίνει και αυτός πληροφορίες για τον στρατηγό των Σπαρτιατών. Μπορείτε να διαβάσετε αποσπάσματα σε μετάφραση του Α. Ραγκαβή εδώ. Τα ίδια αποσπάσματα μπορείτε να τα μελετήσετε από αγγλική μετάφραση στην ψηφιακή βιβλιοθήκη του Perseus: κεφ. Α΄(1.1. κ. ε.), Β΄ (2.1. κ. ε.), Ζ΄ (7.1. κ. ε.), ΙΓ΄ (13.1. κ. ε.), ΙΗ΄ (18.1. κ. ε.), ΙΘ΄ (19.1. κ. ε.), Κ΄(20.1. κ. ε.).

Έτσι, αξιοποιώντας τις πληροφορίες που θα συλλέξετε, προσπαθήστε να δώσετε τη δική σας «εικόνα» του χαρακτήρα του Λυσάνδρου σε ένα κείμενο, το οποίο μπορείτε να το εμπλουτίσετε με εικόνες που θα ανασύρετε από το διαδίκτυο.

Μόλις τελειώσετε τις εργασίες σας, να τις αποθηκεύσετε στον φάκελό σας στο Wiki.

Ομάδα Ε: Ναυμάχοι

Αφού διαβάσετε καλά το απόσπασμα που μελετάμε, προσπαθήστε να εικονοποιήσετε τις διάφορες φάσεις που προηγήθηκαν της τελικής ναυμαχίας στους Αιγός Ποταμούς. Χρησιμοποιήστε έναν χάρτη της περιοχής που θα αντιγράψετε είτε από το Google Maps είτε από κάποια άλλη πηγή στο διαδίκτυο. Αξιοποιώντας το πρόγραμμα ζωγραφικής ή επεξεργασίας εικόνων να αναπαραστήσετε τις παρατάξεις των δύο δυνάμεων τις μέρες αυτές.

Σύμφωνα με τον Θουκυδίδη, οι δύο λαοί, οι Αθηναίοι και οι Σπαρτιάτες, αντιμετώπιζαν με διαφορετική φιλοσοφία και νοοτροπία τους κινδύνους του πολέμου. Στο 2.39.1 των «Ιστοριών» του κάνει μια σαφέστατη σύγκριση μεταξύ των δύο αιώνιων αντιπάλων. Όσα διαβάζετε εκεί επιβεβαιώνουν τις στρατηγικές επιλογές των Αθηναίων και των Σπαρτιατών στη συγκεκριμένη περίσταση; Ποια είναι τα κίνητρα που τους κατευθύνουν σε αυτές τις επιλογές;

Ας ανατρέξουμε σε μια παλαιότερη και ίσως διαφορετική περίσταση, αυτήν της ναυμαχίας της Σαλαμίνας. Οι Αθηναίοι, που εκεί έχουν τα περισσότερα καράβια, επιδεικνύουν την ίδια στάση με αυτή στη ναυμαχία στους Αιγός Ποταμούς; Αφού διαβάσετε το κεφάλαιο Η ναυμαχία της Σαλαμίνας από τις «Ιστορίες» του Ηροδότου στο σχολικό βιβλίο της Α΄ Γυμνασίου και μελετήσετε και τους χάρτες που παρουσιάζουν τις κινήσεις των αντιπάλων, να κρίνετε τη στάση τους και να τη συγκρίνετε με την παρούσα στους Αιγός Ποταμούς (βοηθητικά και στην ιστοσελίδα της Βικιπαίδειας)

Παρ' όλο που δε γνωρίζετε ακόμα την τελική έκβαση της ναυμαχίας, θα μπορούσατε να τολμήσετε μια πρόβλεψη;

Συγκεντρώνοντας όλες τις πληροφορίες που αντλήσατε και όλες τις κρίσεις στις οποίες καταλήξατε, δημιουργήστε μια παρουσίαση, όπου ως συμπέρασμα προκύπτει (;) το ρηθέν του Αριστοτέλη: «Τα μέλλοντα είναι κατά το μεγαλύτερο

μέρος όμοια με όσα έχουν γίνει» («Ὅμοια ὡς ἐστί τὸ πολὺ τὰ μέλλοντα τοῖς γεγονόσι», Αριστοτέλης, «Τέχνη Ρητορική», 1394a7).

Μόλις τελειώσετε τις εργασίες σας, να τις αποθηκεύσετε στον φάκελό σας στο Wiki.

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Θα μπορούσε το σενάριο να εστιάσει πολύ περισσότερο στη μετάφραση και στην προσπάθεια των μαθητών να παραγάγουν μια δική τους εκδοχή. Παράλληλα, και πάλι με εστίαση στη γλώσσα, θα μπορούσε να γίνει μια πιο συγκεκριμένη προσπάθεια να αναδειχθεί η ιστορική γλώσσα του Ξενοφώντα, συγκρινόμενη με αυτήν άλλων ιστορικών κατά την αφήγηση στρατιωτικών γεγονότων.

Τέλος, θα μπορούσε ο διδάσκων να εμπλέξει στο σενάριο και δραστηριότητες εικονοποίησης με προγράμματα δημιουργίας κινουμένων σχεδίων. Κάτι τέτοιο, όμως, απαιτεί μια πολύ καλή γνώση και επιδεξιότητα εκ μέρους των μαθητών στον χειρισμό τέτοιου είδους προγραμμάτων.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Δεν είναι τόσο εύκολο να ξεφύγεις από τον παραδοσιακό τρόπο διδασκαλίας των Αρχαίων Ελληνικών, ωστόσο η πρόταση αυτή έχει ως στόχο να δείξει στους μαθητές ότι μια «χρυσή τομή» ανάμεσα στο μάθημα, που θεωρούν αναχρονιστικό, και τον δικό τους κόσμο της τεχνολογίας και της προόδου είναι δυνατό να επιτευχθεί. Η χρήση των ΤΠΕ σε αυτήν την προσπάθεια κινείται προς αυτήν την κατεύθυνση, αξιοποιώντας τις δυνατότητες των παιδιών αλλά και τα ενδιαφέροντά τους να παράγουν μαθαίνοντας και να μάθουν παράγοντας. Ένας δισταγμός που προκύπτει είναι ότι ίσως να μην είναι εξοικειωμένοι απόλυτα με τον χειρισμό προγραμμάτων που καλούνται να αξιοποιήσουν και ο χρόνος που τους διατίθεται να μην είναι επαρκής για να αντεπεξέλθουν σε όλες τις δραστηριότητες. Τέλος, αυτό που προβληματίζει είναι αν ο χρόνος που θα απαιτηθεί για να γνωρίσουν τα παιδιά την πολυτονική γραφή είναι τόσος, που αξίζει ο διδάσκων να εντάξει και μια τέτοια διδασκαλία στο σενάριο. Εναλλακτικά, οι μαθητές θα πρέπει να απαντήσουν σε κάποια ερωτήματα χειρόγραφα.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Γιάννου, Τ. 2011. «Οι ΤΠΕ στο μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών». Στο *Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την αξιοποίηση και την εφαρμογή των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη. Επιμορφωτικό Υλικό για την Επιμόρφωση των Επιμορφωτών στα ΠΑΚΕ*, τεύχος 3: Κλάδος ΠΕ 02. Πάτρα: ΕΑΙΤΥ, 104 - 128.
http://filologostpe.files.wordpress.com/2012/10/yliko_pe02-201106.pdf

Ιστορία του Ελληνικού Έθνους. 1972. τ. Γ1. Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών, σελ. 266-276, 288-307 .

Κουτσογιάννης, Δ. 2012. «Ο ρόμβος της γλωσσικής εκπαίδευσης». Στο *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά της 32ης Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας Α.Π.Θ*. Θεσσαλονίκη: ΙΝΣ (Ίδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη), 208-222.
http://ins.web.auth.gr/images/MEG_PLIRI/MEG_32_208_222.pdf

Κυρτάτας Δ.Ι. & Σ. Ι. Ράγκος. 2010. «Η Ελληνική Αρχαιότητα: Πόλεμος – Πολιτική - Πολιτισμός». *Αρχαιογνωσία και Αρχαιογλωσσία στη Μέση Εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: ΚΕΕ / ΙΝΣ (Ίδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη).
http://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/history/arxaiotita/contents.html